

Висновки: наведені дані дадуть можливість обґрунтованіше підійти до вирішення питання підвищення економічної ефективності

Таблиця 3 – Економічна ефективність вирощування технічних культур

Культура	Урожайність, ц/га	Виробничі витрати, грн./га	Вартість валової продукції, грн.	Прибуток, грн.	Собівартість 1 ц, грн.	Рентабельність, %
Цукровий буряк	350	2113,2	3325,0	1211,8	6,04	57,3
Соняшник	15	887,0	1260,0	373,0	59,14	42,0
Соя	20	1444,1	2600,0	1155,9	72,20	80,0
Ріпак озимий	17	746,0	1870,0	1124,0	43,87	150,7

цукробурякового виробництва у південному Степу України, дозволять досягти позитивних зрушень у напрямі стабілізації та нарощування виробництва кінцевої продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Румик І.І. Ефективність розвитку цукробурякового виробництва в Черкаській області //Економіка АПК. – 2003. – №3. – С.86-90.
2. Скальський В.В. Проблема розвитку цукрової промисловості Хмельницької області //Економіка АПК. – 2003. – №7. – С.56-58.
3. Варченко О.М. Економічні результати переробки цукрових буряків та напрямки їх підвищення //Економіка АПК.– 2003. – №5.–С.20-24.
4. Зеленська О.О. Стан і проблеми розвитку цукробурякового підкомплексу Чернігівської області //Економіка АПК. – 2000. – №9. – С.26-30.

УДК 338.439.5:634: (477.72)

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА
ТА РИНОК ПЛОДІВ І ЯГІД НА ХЕРСОНЩИНІ**

Л.О.БОЙКО – к.с.-г.н., доцент,
Л.Д.ЗАВІДНА – к.с.-г.н., доцент, Херсонський ДАУ

Серед численних європейських держав Україна відрізняється досить сприятливими природно-кліматичними умовами для вирощування великої кількості плодівих культур помірного клімату, а південь України, до того ж, має природний і біологічний потенціал для промислового виробництва абрикос, яблук, груш, персика, черешні й інших теплолюбних культур.

У сільськогосподарському виробництві серед рослинницьких галузей здавна важливе місце приділялося розвитку садівництва. Плоди і ягоди мають винятково важливе значення в організації пов-

Таврійський науковий вісник

ноцінного харчування людей. Вони містять необхідний для організму людини легко засвоюваний цукор-глюкозу і фруктозу, вітаміни, органічні кислоти, макро- і мікроелементи й ароматичні речовини.

Садівництво – галузь, яка виробляє продукцію постійного попиту, раніше була досить рентабельною, а у даний час знаходиться в критичному стані.

Відбувається процес деспеціалізації плодівницьких підприємств, погіршується їхнє матеріально-технічне забезпечення, особливо засобами захисту від шкідників і хвороб. Ліквідація бюджетного фінансування негативно позначилася на закладці й догляду за молодими насадженнями.

Посилилася розбалансованість між галуззю садівництва, переробною промисловістю й торгівлею, погіршилося соціально-економічне положення сільських трудівників, прискорився відтік висококваліфікованих кадрів, втрачена мотивація до праці в суспільному виробництві.

Визначилася стійка тенденція скорочення площ багаторічних насаджень. Катастрофічно знизилася їхня продуктивність, зменшилися обсяги виробництва і переробки плодів, росте собівартість продукції через диспаритет цін на сільськогосподарську й промислову продукцію. Виникла гостра конкуренція між підприємствами суспільного сектора і дрібних сільськогосподарських формувань, орієнтованими на товарне виробництво. Через низьку якість продукції, значні труднощі з її збутом.

З переходом сільського господарства України на ринкові відносини у торгівлі продукцією садівництва на Херсонщині відбулися значні зміни. Скасування державного замовлення та згортання роботи заготівельної мережі споживчої кооперації зумовили різке зменшення обсягу продажу плодів і ягід, а також значні зміни в каналах реалізації. Спостерігається чітка тенденція до зменшення закупівлі плодючої продукції переробними підприємствами та збільшення реалізації плодів і ягід на ринку, а також комерційним структурам (табл. 1). Якщо в 1996 році переробним підприємствам було реалізовано 8,8 тис. тонн (54,3) плодів і ягід, то у 2003 році – лише 1,0 тис. тонн (6,9%).

Негативні фактори у реалізації продукції зумовили руйнування оптового ринку плодючої продукції. На його місці виникла велика кількість стихійних ринків, які побудовані на посередницькій діяльності у сфері збуту плодів та ягід.

В умовах ринкової економіки ціни на плоди і продукти їх переробки формуються під впливом співвідношення попиту і пропозиції цієї продукції на ринку продовольства, її якості, витрат на виробництво і реалізацію. А також податків і ринкових зборів. Тенденції середніх цін на плоди і ягоди на ринку Херсонщини наведені в таблиці 3.

Таблиця 1 – Реалізація плодів і ягід по Херсонській області (тис.тонн)

Роки	Реалізовано, всього	в тому числі			
		переробним підприємствам та організаціям споживчої кооперації	на ринку	населенню в рахунок оплати праці	за іншими каналами
1996	16,2	8,8	4,3	2,6	0,5
1997	31,0	17,7	7,9	3,1	2,3
1998	15,0	4,6	5,5	2,8	2,1
1999	4,5	0,6	3,1	0,6	0,2
2000	8,9	2,2	3,6	1,8	1,3
2001	11,7	1,8	2,9	1,2	5,8
2002	9,3	0,1	2,7	0,8	5,7
2003	14,5	1,0	4,5	1,9	7,1

Таблиця 2 – Структура реалізації плодів і ягід по Херсонській області (у відсотках до загального обсягу реалізації)

Роки	переробним підприємствам та організаціям споживчої кооперації	на ринку	населенню в рахунок оплати праці	за іншими каналами	із загальної кількості питома вага бартерних угод
1996	54,3	26,5	16,1	3,1	3,1
1997	57,1	25,5	10,0	7,4	7,4
1998	30,7	36,7	18,7	13,9	13,3
1999	13,3	68,9	13,3	4,5	4,5
2000	24,7	40,5	20,2	14,6	14,6
2001	15,4	24,8	10,3	49,5	4,5
2002	1,1	29,0	8,6	61,3	1,1
2003	6,9	31,0	13,1	49,0	0,8

Таблиця 3 – Ціни на реалізовану продукцію по всіх каналах (Херсонська область) (грн. за тону)

Плоди та ягоди, в тому числі:	роки						
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
кісточкові	380,2	404,5	1079,8	896,4	1047,4	1249,9	1351,9
зерняткові	257,3	236,2	1135,1	597,7	879,3	1004,3	444,2
ягоди		850,0	625,0	500,0	1650,0	2450,0	1600,0

Аналіз показує, що на плоди кісточкових і зерняткових культур ціни на ринку мають тенденцію до нестабільності, пов'язаної з коливанням пропозиції. Так, ціни на кісточкові культури в 2003 році зросли в 3,5 рази, порівняно із 1997 роком. На яблука ціни в неврожай-

ному 2002 році зросли в 3,9 рази, порівняно з врожайним 1997 роком.

Центральне місце в ринку продуктів садівництва належить оптовій і роздрібній торгівлі та ринковій інфраструктурі (транспорту, зв'язку, банківській та інформаційній системам, торговим формуванням – оптовим ринкам, збутовим кооперативам тощо). Аналіз сучасного стану внутрішньої торгівлі базується на вивченні динаміки та структури реалізації продуктів по різних сегментах ринку (продано заготівельним організаціям, на ринку, населенню (оплата праці), за бартерними угодами, іншим споживачам). При цьому потрібно також обґрунтувати пропозиції щодо створення механізму державного регулювання розвитку торгівлі, раціональної структурної перебудови сфери торгівлі, формування ринково-орієнтованої сфери оптової торгівлі, основних напрямів розвитку роздрібної торгівлі.

Розглянемо залежність цін від каналів реалізації. Так, якщо середні ціни на кісточкові культури, реалізовані переробним підприємствам в 2003 році були 700,0 грн. за тону, то населенню в рахунок оплати праці продукція реалізовувалась по ціні 879,0 грн. за тону (табл. 4). Також значний розрив в цінах спостерігаємо і по зернятковим культурам, населенню в рахунок оплати праці продукція продана по ціні, яка в 3,7 рази перевищує ціну для переробних підприємств. Наведені дані переконливо свідчать про ефективність різних каналів реалізації продукції.

Таблиця 4 – Ціни, які склалися на реалізовану продукцію в 2003 році (Херсонська область) (грн. за тону)

Плоди та ягоди, в т.ч.	Всі канали реалізації	в тому числі		
		переробним підприємствам	населенню в рахунок оплати праці	видано пайовикам
Кісточкові	1351,9	700,0	879,0	587,9
Зерняткові	444,2	138,2	513,0	192,4
Ягоди	1600,0	-	-	-

Дослідження формування вітчизняного ринку продуктів садівництва та його інфраструктури показують, що:

1. Інфраструктура оптової торгівлі плодами і ягодами в Україні зруйнована і це вимагає прийняття термінових заходів.

2. Доцільно у спеціалізованих садівницьких господарствах, які засновані на принципі діяльності агроторгових підприємств, відновити власну базу зберігання, передпродажної підготовки і реалізації плодоягідної продукції, що в умовах недостатнього розвитку оптової торгівлі сприятиме підвищенню ефективності виробництва плодів.

3. Тенденції до зміни цін на плоди і ягоди залежно від строків, каналів і регіонів реалізації збержуться у найближчій перспективі й

обумовлюватимуться купівельною спроможністю та чисельністю населення різних регіонів, а також товарними і смаковими якістьми плодів.

Основною метою досліджень розвитку внутрішньої торгівлі продуктами садівництва є виявлення економічних і організаційних передумов для розвитку сучасної інфраструктури торгівлі, забезпечення економічної стабільності роботи торговельних підприємств і розвитку конкуренції, посилення ролі держави в регулюванні торговельної діяльності.

У цілому ціни на продукцію садівництва, які склалися в останні роки, не сприяють розширеному відтворенню виробництва і не відшкодовують виробничих витрат. Стримують реалізацію плодоягідної продукції диспаритет цін, спад попиту, звуження ринку через перехід населення і територій на самозабезпечення, розширення натуралізації обмінних процесів, ріст неплатежів та інші причини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рудьєв В.А. Формування вітчизняного ринку продукції садівництва //Економіка АПК.-2004.-№9.-С.122-126.
2. Обсяги та середні ціни реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами Херсонської області в 1996-2003 роках (Статистичний збірник).
3. Дані звітів по розсадництву "Укрсадвинпрому" за 2000-2003 рр.

УДК 334.722:061.66

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ РЕГІОНУ.**

**В.А.ДОВЖЕНКО – здобувач,
Державний агроєкологічний університет, м. Житомир**

Постановка проблеми. Сучасний рівень інформаційно-консультаційного забезпечення фермерських господарств характеризується відсутністю надійних джерел інформації про ринкове середовище, про інновації в галузі сільськогосподарського виробництва, що призводить до ізоляваності їх від зовнішнього середовища і створює бар'єри на шляху входження в ринкову систему. Недостатність інформації обмежує конкурентні переваги, лімітує можливості ефективного використання виробничих ресурсів фермерського господарства та заважає укладанню угод. Досить часто через недостовірність інформації фермер неспроможний захистити свої інтереси. Ці чинники спонукають до організації якісно нової регіональної системи інформаційно-консультаційного забезпечення фермерів як перспективних господарів на селі.

У розвинутих країнах поширеними є спеціальні служби, до яких фермер завжди може звернутись і отримати необхідну інформацію,